

HAQDAN GƏLƏN ZİYA

Proloq və ya təzadı görüş

zırlanması" istiqamətində mühüm işlər görülmüşdür.

Son illər kafedrada respublikamızın müxtəlif regionlarında irsi və nadir rast gəlinən dəri xəstəliklərinin araşdırılması və müalicəsinə dair maraqlı tədqiqat işləri aparılmış, dəri və zöhrəvi xəstəliklərinin terapiyasında təbii, qeyri-ənənəvi müalicə üsulları, fizioterapiya tətbiq olunmaqla, yeni, daha səmərəli metodlar işlənib hazırlanmışdır.

İstedadlı alim respublikamızın hüduqlarından kənarında keçirilən beynəlxalq konqres və simpoziumlarda dəfələrlə müxtəlif aktual mövzularda çıxışlar etmişdir. Dermatologiya üzrə nadir mütəxəssislərdən olan C.C.Ağakışiyev 200-ə yaxın elmi əsərin, o cümlədən 3 ixtiranın, 3 monoqrafiyanın, 4 dərslinin, 1 tibbi-terminologiya lüğətinin müəllifidir. Səhiyyədə göstərdiyi səmərəli xidmətlərinə görə 1991-ci ildə "Azərbaycan Respublikasının Əməkdar həkimi" fəxri adına layiq görülmüş, keçmiş SSRİ Tibb EA venerologiya üzrə Elmi Şura plenumunun, cinsi yolla yoxlanan xəstəliklərə qarşı mübarizə aparılan "SANAM" assosiasiyasının, 1992-ci ildə Beynəlxalq Türkdilli Dermatovenero-

Qarabağ müharibəsi veteranlarına, məcburi köçkünlərə göstərdiyi təmənənəsiz tibbi xidmətlər, verdiyi səmərəli məsləhətlər heç vaxt yaddan çıxmayacaqdır...

Ailədə tarazlığın davamı

Ailə şərafəti bu nəsilə həmişə uca tutulub. Calal həkim ailəsinə bütün varlığı ilə bağlanan gözəl ata, sədaqətli ərdirdir. Doğulduğu ailədəki müqəddəs sayılan tarazlıq qurduğu ailədə də davam edir - ata da, ana da şəfa keşikçiləridir. Ali məktəbdə eyni qrupda oxuduğu Raidə xanımın elə birinci kursdan ünsiyyət yaratmış, bu münasibətləri inkişaf edərək məhəbbətə çevrilmiş və ali məktəbi bitirdikdən sonra ailə həyatının qurulmasına səbəb olmuşdur. İşıqlı əməllərinə görə Uca Tanrı bu ailəyə iki layiqli oğlan övladı bəxş etmişdir. Ailənin böyük oğlu Ceyhun iki ali məktəb bitirərək iqtisadçı və hüquqşünas ixtisası qazanmış, kiçik oğlu Rəşid isə ABŞ-ın Kolumbiya Universitetinin iqtisadi-siyasətini idarə edilməsi üzrə magistraturasını bitirib. Ailə qurublar və hər ikisi də bu gün atası kimi sevimli vətəninin, müstəqil dövlətinin inkişafına və çiçəklənməsinə xidmət edirlər.

Calal həkim elm-sənət üfiqlərinə doğru yüksəlişdə, qabiliyyətlərə səsləyirdə arzularına təkən verən ilk müəllimi olmuş ata-anasını, Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətlərindən Əməkdar elm xadimi, professor Bahadır Eynavovun, Respublika Dəri-Zöhrəvi Dispanserinin baş həkimi olmuş Adil Cəbrayılbaşını, Bakıya gələn gündən ona və ailəsinə ana kimi məhəbbət və qayğı göstərən alim-həkim xalası Məfkurə xanım Məhərrəmovanı, dayısı filosof Ədham Məhərrəmovu - hər birinə Allahdan rəhmətlər diləyərək daim sonsuz məhəbbət və dərin ehtiram hissləri ilə xatırlayır.

Elmi özündən gələn Qadir Allah ailəsində hamının ağzı dualı, əməli pak olan bəndəsinə - Calalını çox sevir. İstəklili nəvəsinin Ramazan ayında dünyaya gəlməsini də bu istəyin sübutu, Tanrı mükafatı sayır. Adını nəvəsinə verməsi həm də sonda gələn nəvələrinə - "Atamız Cəlil olsun!" - ənənəsinin davamı deməkdir.

Sabaha işıq saçan bu gözəl insanı layiq olduğu ucalıqlara qovuşduran ali məqam, ali hiss - Tanrı sevgisi barədə söhbət düşəndə "əlbəttə, ən böyük löğməyə görklü Uca Tanrıdır, daim onun köməyinə, sevgisinə möhtacıq" - deyərək bağlılaşdığım "Sözüm var hələ" kitabımı açaraq Tanrıya həsr etdiyim "Qoru məni!" şeirimdən bir parçanı özünəməxsus ifadəli avazla oxumağa başladı:

...Qoru, məni sağaltmağa, təzə həbin gücü çatdır, daha tibbin gücü çatdır, Görk elə ki, deməsinlər, Uca Rəbbin gücü çatdır!..

Rəşadətli həyat yoluna, səmərəli fəaliyyətinə həsr edilən, sevənlərinin məsəüstü qiymətli nəşr toplusuna çevrilən "Bir ömrün izi ilə" kitabının "Dost səmiyyəti" bölməsində ilkin təqdim olunan proloq ruhlı yazımı burada epiloq kimi təqdim edirəm.

Epiloq və ya kəşf edilməmiş ürək

...Düşünürəm. Nə yaxşı ki, dünyada Calal həkim kimi, sözün əsl mənasında, yaxşı insanlar yaşayır, yoxsa, Nazim Hikmət demişkən, "...həyat ilan zəhərindən acı olardı".

Həmi üçün gərəklili, tərəvətli, mətin bir ömür yaşayan, dünya şöhrətli və elsevər alimin alovlu qəlbinin hələ kəşf edilməmiş sehirləri bir cazibə qüvvəsi var. Amma, Bermud üçbucağı kimi o qərğ etmir, yaşadır, fərəh bəxş edir.

Həmin cazibə qüvvəsinin yaratdığı müqəddəs duyğulardan süzülən bu poetik misraları ömrünün 71-ci baharına üz tutan sevimli Calal həkimə - bu müdrik loğmana ərməğan edirəm:

*Gecə-gündüz, amalının şamına Pərvanətək sən can yaxdın, ey təbib!
Onu tufanlar da söndür bilməz - Ziyən haqdan gəlir, haqdan, ey təbib!
Tanrı cəlalına layiq var verib, Müjdə sorayını uzaqlar verib...
Elmin yeni-yeni şirin bar verib, Dərmisən əklidin tağdan, ey təbib!
70 illik şölələndən nurmusan - Nə şərəfli bir keşikdə durmusan!
Sən taxtını ürəklərdə qurmusan - Qalxan düşmərlər belə bitirdiklər, ey təbib!
Nə gözəl bir verib təxtindən, Özünü üstünə yetirdiklərin...
Həyatda çoxsa da itirdiklərin, Küsmədin taledən, baxtan, ey təbib!
"And olsun zamana..." deyibdi "Quran", Sənət köhnəni çararaq hər an.
Macal məhəmməni əzminlə, zərən Qopara bilmisən xakidən, ey təbib!
Qurd yənə qurunu çəkdi dişinə - Dünyanın dolaşqı, güllünə işinə,
"Dahi"lərin ucuz yüksəlişinə Gülümsəyib gəndən baxdın, ey təbib!
Ata yurdun - ürəyinin özəyi, Pak əməlin onun solmaz bəzəyi...
Ömrün çoxşün dağ çayına bənzəyir - Nə ağməli, rəvan axdın, ey təbib!
Haqqımız var, haqqımızdan güc alaq, Ulu dağa, Ərgünəşə ucalaq!
Gözəldiyin qələbənə tez çalaq - Səsin gəlsin Qarabağdan, ey təbib!
Başı üstə ıdırımlar çaxanda, Yənə dağlar eli görsin yaxında,
Utanmayaq üzümü zə baxanda, Üzübəri baxan dağdan, ey təbib!
Qüdrət deyilmə bas, güc deyilmə bas, Çəşmə ürəyində çağlayan həvəs?!
Onu tufanlar da söndürə bilməz - Ziyən haqdan gəlir, haqdan, ey təbib!*

Mahmud Qacar

...Yaxınlarda, günəşli, ilk bahar nəfəsli ilq bir qış günündə "SANAM" AS-SOSİASİYASINA üz tutdum. Üstünə xəstə apardığım sədaqətli alim-loğman dostum əşidəndə ki, mən gəlmişəm (gəlişimi ona istedadlı gənc mütəxəssis Bəhrüz həkim xəbər vermişdi) təcili yanına, iş otağına dəvət etdi. Adəti üzrə, çox səmimi öpüşüb-görüşdük. "Çoxdandır ki, görüşürük, darıxmışam, nə yaxşı ki, gəldin, yaxınlarda açıq ürək əməliyyatı keçirmişəm, gəl əvvəlcə buradakı parka gedək, bir az piyada gəzişib söhbətləşək..." - dedi. Belə də etdik. Üstünə xəstə apardığım təbiət, poeziya və musiqi vurğunu olan bu sevimli loğmanı əvvəlcə yeni poetik məhəmmimlə mən "müalicə" etməli oldum. Poetik misralarımla onu qəlbən, ruhən tamarzı qaldığı sevimli Ulu yurda, bu dönüşə, gəlişinə sevinib, qanadlanacaq yerlərə apardım. Xəyalən gördü - "Quşlar xəbər yayırlar - dostu belə sayırlar, görün dedi: qayalar canbır doğman imiş ki... Çöhrəsində ulu nur, hər çiçəyi, güllü nur, əsanca dərk olunur - dağlar loğman imiş ki..."

Əməliyyatdan sonra

bir qədər solğun görünəndə, bu məğlubedilməz cəsur insanın üz-gözünün nuru, işığı yenə əvvəlki kimi gur, hərəkətləri çəvik idi, şux idi. Dəyişməz kişi sifətinə yaraşlıq verən şirin xəff təbəssüm yerində idi. Maraqlı söhbətini dinlədikcə gözlərim öndündə niskilli, için-için göynəyən Ərgünəşin, Kirsin, Uludağın əzəməti canlanır, qulaqlarımda tanış kövrək misralar çəşmə pıçılıtı kimi səslənirdi:

Həzrin bir nəğmədir ürəyimdəki - Elə hey çağlayar, elə hey daşar. Yarsan ürəyimi, asta göz həkim - Birdən bıçağına arzum dolaşar...

Sayılb-seçilən nəslindən qaynaqlanan, doğulduğu torpağın şəfəli havasından - suyundan gələn möcüzəli ilahi güc-qüdrət özünü göstərirdi. Hələ uşaqlıqdan təkçə dərs əlaçısı olması, kövrək barmaqlarıyla sevimli tarını dilə gətirə bilməsi ilə deyil, ailələri güllü yaylaqda olarkən at çapmağı, xüsusilə ona isnişmiş gənc köhləninə şahə qaldırmağı bacarması, özünü sınamaq üçün ailəsinin gözündən yayımb sükan arxasına keçərək maşını sərrast idarə etməsi və s. kimi öz ağıllı cəsarət və riskləri ilə heyratləndirməyi bacarıb. Bunları görən, bilən Füzuli rayonunun məşhur həkimlərinə olan atası Cavanşir həkim, anası Rüksarə xanım özünəməxsus şəən, qaynar təbiətli böyük oğulları Calalla qürrelənir, onun uğurlu sabahına çox inanırdılar.

Həyatının dərin qatlarına yaxından bələd olduqca onu kamilliyə doğru inamla getməyi bacaran çox cəsur, cəfakəş bir elm fədaisi, alovlu vətənpərvər kimi tanıyırdı. Keşməkeşli, şərfəli ömür yolu da bunu sübut edir.

Elmdə adına layiq cəh-cəlal yaratdı

Dosye: Kökünü bəy nəslindən alan, məşhur Qarabağlı Əmirbəylilər nəslinin Ağakışibəylilər soyundan götürən Calal Cavanşir oğlu Ağakışiyev 3 mart 1949-cu ildə həkim ailəsində anadan olmuşdur. İlk təhsilini 1956-1966-cı illərdə Füzuli şəhər orta məktəbində almışdır. Ailə ənənəsinə davam etdirərək, 1967-ci ildə N.Nərimanov adına ADTİ-nin müalicə-profilaktika fakültəsinə daxil olmuş və 1973-cü ildə həmin institutu bitirmişdir. İnstitutda təhsil almaqla yanaşı, Respublika Dəri-Zöhrəvi Dispanserində orta tibb işçisi kimi çalışmış, 1975-1980-ci illərdə isə həmin dispanserdə həkim-ordinator vəzifəsində işləmişdir.

Dermatologiya elminin sirlərinə dərinləndirən yiyələnmək həvəsilə 1975-ci ildə Moskva şəhərinə gəlmiş, təhsilini davam etdirmək üçün 1976-cı ildə Moskva şəhərində Mərkəzi Elmi-Tədqiqat Dəri-Zöhrəvi Xəstəlikləri İnstitutuna məqsədli aspiranturaya daxil olmuşdur. O, 1981-ci ildə "İmmunoloji göstəricilərin dinamikası nəzərə alınmaqla, ekzəmal və neyrodermitli xəstələrin spessifik və qeyri-spessifik desensibilizasiya metodları ilə müalicəsi" adlı namizədlik dissertasiyasını uğurla müdafiə etmişdir.

1981-ci ildə Ə.Əliyev adına Azərb.DHTİ-nin dermatovenerologiya kafedrasında nəvət edilmiş və assistent vəzifəsinə seçilmiş, orada özünü potensial elmi işçi, yüksək ixtisaslı həkim, savadlı pedaqoq, intizamlı və bacarıqlı bir kadr kimi tanıtmışdır. 1987-1988-ci illərdə kafedrada dosent, 1989-cu ildən isə kafedra müdiri kimi səmərəli fəaliyyət göstərmişdir. Apardığı çox aktual, dəyərlili birgə eksperimental tədqiqatlar nəticəsində ixtiralarla görə müəlliflik şəhadətnaməsi almış, 1992-ci ildə Moskva şəhərində "Neftayırma sənayesi məhsullarının fəhlələrdə dəri patalogiyasının inkişafına təsiri və kompleks müalicə-profilaktika tədbirləri" mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək, tibb elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almışdır.

Onun rəhbərliyi altında Azərbaycanda mövcud iqtisadi-sosial və epidemoloji vəziyyətlə bağlı zöhrəvi xəstəliklərin ciddi artımı ilə əlaqədar 1994-cü ildən etibarən kafedranın elmi istiqaməti dəyişdirilmiş və yeni aktual bir mövzuda - "Cinsi yolla keçən xəstəliklərin yayılmasına regional epidemoloji və sosial faktorların təsiri nəzərə alınmaqla, kompleks müalicə-profilaktika tədbirləri proqramının işlənilməsi ha-

loqlar ECİH-nin, 1994-cü ildə isə Nyu-York Elmlər Akademiyasının üzvü seçilmişdir. Əldə etdiyi yüksək nailiyyətlərə görə ABŞ Bioqrafiya İnstitutu onu "2000-ci ilin adamı" elan etmiş, İngiltərənin Kembriç Universitetinin beynəlxalq ordeniylə mükafatlandırılmış, bir çox diplomlar, o cümlədən "XXI əsrin tanınmış alimi" Beynəlxalq diplomu ilə təltif olunmuşdur. O, Bakı şəhər Dermatoveneroloqlar Cəmiyyətinin ilk yaradıcısı və sədri olmuş, Ə.Əliyev adına Azrb.DHTİ HK-nin sədri, Respublika Dermatoveneroloqlar EC sədrinin müavini, Səhiyyə Nazirliyinin Elmi-Tibbi Şurasının üzvü, Attestasiya Komissiyasının sədr müavini olmuşdur. Calal Cavanşir oğlunun rəhbərliyi altında 4 namizədlik və 2 doktorluq dissertasiyası müdafiə edilmişdir.

Calal Cavanşir oğlu yenilikçi bir alim kimi sahədəki kəşfləriylə yanaşı, yüksək elmi potensiala, bilik və bacarığa malik kadrlardan ibarət nümunəvi bir məktəb yaratmışdır. Bu məktəbin layiqli yetirmələrindən olan tibb elmləri namizədi Almaz xanım Hacıyevanın fikrincə, "Calal müəllimin qeyri-adiyyəli məhz digərələrinin görə və duya bilmədiklərini incə qəlbli, fəlsəfi düşüncəli, əxlaqi saflığı, yüksək estetik zövqü və ülvi hissləri özündə birləşdirən bu şəxsin görə və duya bilməsindədir".

Sevilən-seçilən alim loğman uzun illərdir ki, "SANAM" assosiasiyası şurasının sədridir. Şöhrəti ölkəməzdən uzaqlarda da məşhur olan bu yüksək müalicə mərkəzində istifadə edilən ən müasir avadanlıq və cihazlar, burada çalışan həkimlərin yüksək hazırlığı, peşəkarlığı, pasientlərə həssas, qayğıkeş münasibət, təbii, qeyri-ənənəvi müalicə üsulları və s. tibbsevərlərin qeyd etdiyi kimi, "insanları gündən-günə daha çox "SANAM" müstəqil sağlamlıq mərkəzinə cəzb edir".

Cəmi bir gedişlə mat qoydu...

Respublikamızın tanınmış istedadlı alimlərinə olan Bəylər Hacıyev öz xatirə yazısında Calal həkimi "İnsanlığın brilliant qaşı" adlandıraraq fərəh, iftixar hissi doğuran faktlara istinad edir: "Çox yaxından tanıdığım bir amerikalı alim dostum neçə illər idi ki, ağ ciyər xəstəliyindən əziyyət çəkirdi. Öz vətəninə bu insanın xəstəliyinin gedişini müxtəlif yollar vasitələriylə dayandırmışdılar. Ancaq, necə deyirlər, bir tərəfini müalicə edib, o biri tərəfini ziyan vurmuşdular. Qəbul etdiyi güclü dərmanların onun bədəninə elə səpikilər əmələ gətirmişdi ki, xəstə bundan həmişəlik, həm də mənəvi sarsıntı keçirirdi. Hər vaxt bu onun qarşısını ala bilmirdilər. Bakıya gələndə mən ona Calal həkiminə yanına apardım. Onların danışığını mən tərcümə edirdim. Üzünə baxan kimi soruşdu ki, ağ ciyər xəstəliyinə qarşı müalicə almayıb ki? Heyrətdən dostumun gözləri böyüdü. Heç bir analiz aparmadan, görməzə-bilməzə bir baxışla o cür xəstəliyin diaqnozunu qoymaq, fəsadını açıqlamaq yəqin ki, adi hünər deyil. Calal həkim onun səpikələrini bircə həftəyə sağaltdı. Bir türk oğlu az qala mifə, əfsanəyə çevrilmiş Amerika təbabətinin mütəxəssislərini şahmat taxtası arxasında cəmi bir gedişlə mat qoydu. Sağalacağında əlini üzümüş xəstəyə sağlamlıq, həyat eşqi, ümid verdi, xalqın adına başucalığı yazdı. Halal olsun sənə, el oğlu!"

"SANAM" mərkəzində olarkən keçmiş Sovetlər İttifaqının məşhur əmək qəhrəmanlarından olan Ə.Əliyev, dərin hörmət bəslədiyim Telman İmaş oğlu Məmmədovla görüşüb söhbət edərkən, o da xilas-kar həkim haqqında, buradakı kollektiv haqqında ürək dolusu danışırdı:

- **Calal layiqli həkim, ata-ananın layiqli Cəmi bir gedişlə mat qoydu. Onun cəbhə bölgəsində olan xəstələrə,**